

PERSİSTANS ve İLAÇ TOLERANSI

DR. OYA Ö. EREN KUTSOYLU
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
ENFEKSİYON HASTALIKLARI VE KLİNİK MİKROBİYOLOJİ AD.
İZMİR

Tüberküloz (TB)

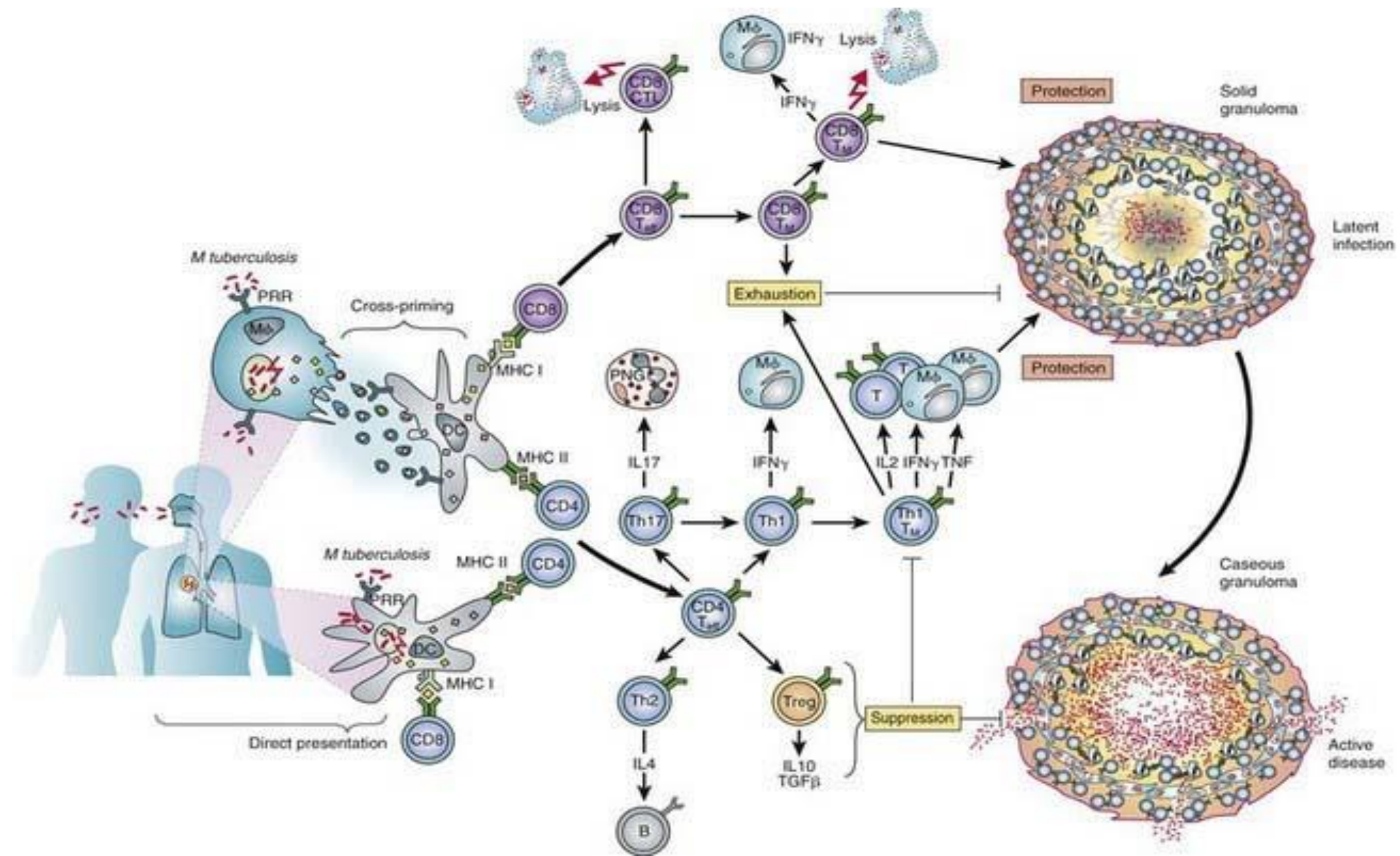

- Bilinen en eski hastalıklardan
- Halk sağlığı için tehdit
- Her yıl 8-10 milyon yeni olgu
- 2 milyar kişi latent olarak tüberküloz basilini taşımakta

□ Tedavi başarısızlığı ??

□ PERSİSTANS

Persistans

- *M. tuberculosis*'in çeşitli stres durumlarında konak dokuda bulunması ya da hayatta kalması
- İlaça duyarlı bir bakterinin, ilaç tedavisi altında bir vücutta YAŞAYABİLMESİ
McDermott W. 1958. Yale J. Biol. Med. 30:257-91.
- *M. tuberculosis* persistansı konak immun yanıtı ve mikrobiyal özellikler

Konak Faktörleri

CD4 T lenfositler

- LTBI olan hastalar arasında hastalığın reaktivasyonu için en güçlü risk faktörü
- HIV infeksiyonu
  - ✓ CD4 T lenfosit sayısında ↓
  - ✓ Yetersiz T hücre proliferasyonu
  - ✓ ↓ sitolitik T hücre yanıtı
  - ✓ Bozulmuş hücre içi öldürme
  - ✓ Mikobakteri antijen uyarımına karşı ↓ sitokin yanıtı

CD4 T lenfositler

- CD4 T lenfositlerin anti-TB etkinliği en sık farelerde çalışılmış
- Timektomi yapılmış C57BL/6 farelerde dalaktaki basil # >10 kat
- MHC sınıf II-defektli farelerde akciğerde hızlı progresif basil üremesi izlenirken, defekt olmayan farelerde bu durum gözlenmemekte
- CD4 ilişkili bağışıklığın önemi

Mogues T et al. J. Exp. Med. 193:271-280.

CD4 T lenfositler

- CD4 T lenfosit bazlı bağışıklık *M. tuberculosis* enfeksiyonuna karşı önemli bir konak savunması

CD8 T lenfositler

- *M. tuberculosis* enfeksiyonu CD8 T lenfosit hücre yanıtını da uyarır
- CD8 T lenfositlerin insanda LTBI 'da konak savunması ?
- 10^6 *M. tuberculosis* ile infekte edilen MHC sınıf I parçası olan β_2 mikroglobulin defektli fareler
  - Fonksiyonel CD8 T lenfosit gelişimi $\emptyset$
  - AC'de kazeöz nekrotizan granülom oluşumu
  - AC'de çok yüksek basil yükü
  - Azalmış yaşam süresi

CD8 T lenfositler

□ İnsan CD8 T lenfositlerden salınan **granülosin**

intraselüler mikobakteri ölümüne öncülük etmekte

Stenger S et al. J. Exp. Med. 2001:1979-1989.

□ Granülosin yokluğu??

□ Proinflammatuar sitokin (IFN- γ ve TNF- α) salınımını uyarır

TNF- α

□ RA ve inflammatuar hastalıklarda TNF- α antagonist kullanımı

Granülomatöz hastalık gelişimi ↑

□ Monoklonal antikor (infliksimumab/adalimumab) TB gelişme riski ↑

□ İnsanlarda *M. tuberculosis* enfeksiyonun kontrolünde önemli

TNF- α

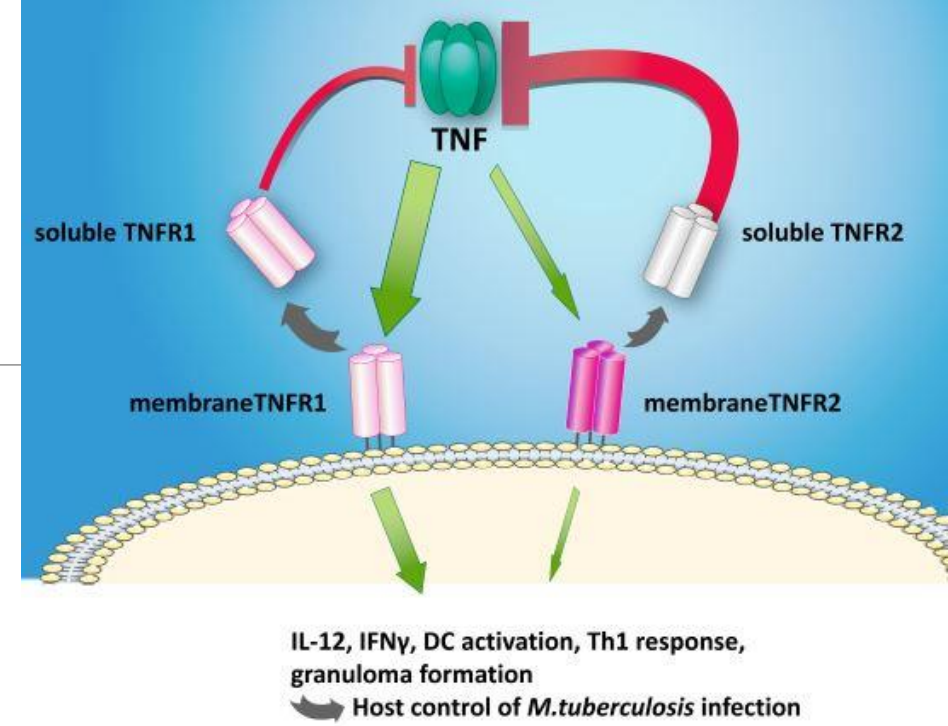
- Makrofaj, dendritik hücreler, T hücreler
- Transmembran protein

↳ TNFR1 ve TNFR2
bağlanır

↳ Antiapoptotik ve proinflamatuar yolak

- Kemokin sekresyonu
- Adezyon moleküllerinin upregülasyonu
- Makrofaj apoptozunu indüklenmesi

↳ TB'a karşı bağışık yanıt

TNF- α

□ Anti-TNF- α tedavisi

□ IFN- γ ile aktive olmuş makrofajlarda *M. tuberculosis* içeren fagozomların maturasyonunu

□ CD4 T hücre aktivasyonu

□ IFN- γ üretimi

inhibe eder

Harris J et al. J. Infect.Dis. 194:486-492.

□ Monosit

□ CD4 T helper hücre

□ *M. tuberculosis* reaktif CD8 T lenfosit

apoptozunu uyarır

Harris J. Clin. Exp. Immunol. 161:1-9.

IFN- γ

- IFN- γ reseptör 1'de gen mutasyonu hücre yüzeyinde reseptör $\emptyset$
- IFN- γ ' ya yanıt olarak makrofajların TNF- α upregülasyonu sağlanamaz
- Patojen olmayan mikobakterilerin neden olduğu ciddi enfeksiyon

- LTBI olan kişilerde > 15 kat IFN- γ ve IL-2 düzeyi

- LTBI'da IFN- γ ⁺ CD4 T lenfositlerin;
efektör ve santral bellek fenotipler ön planda

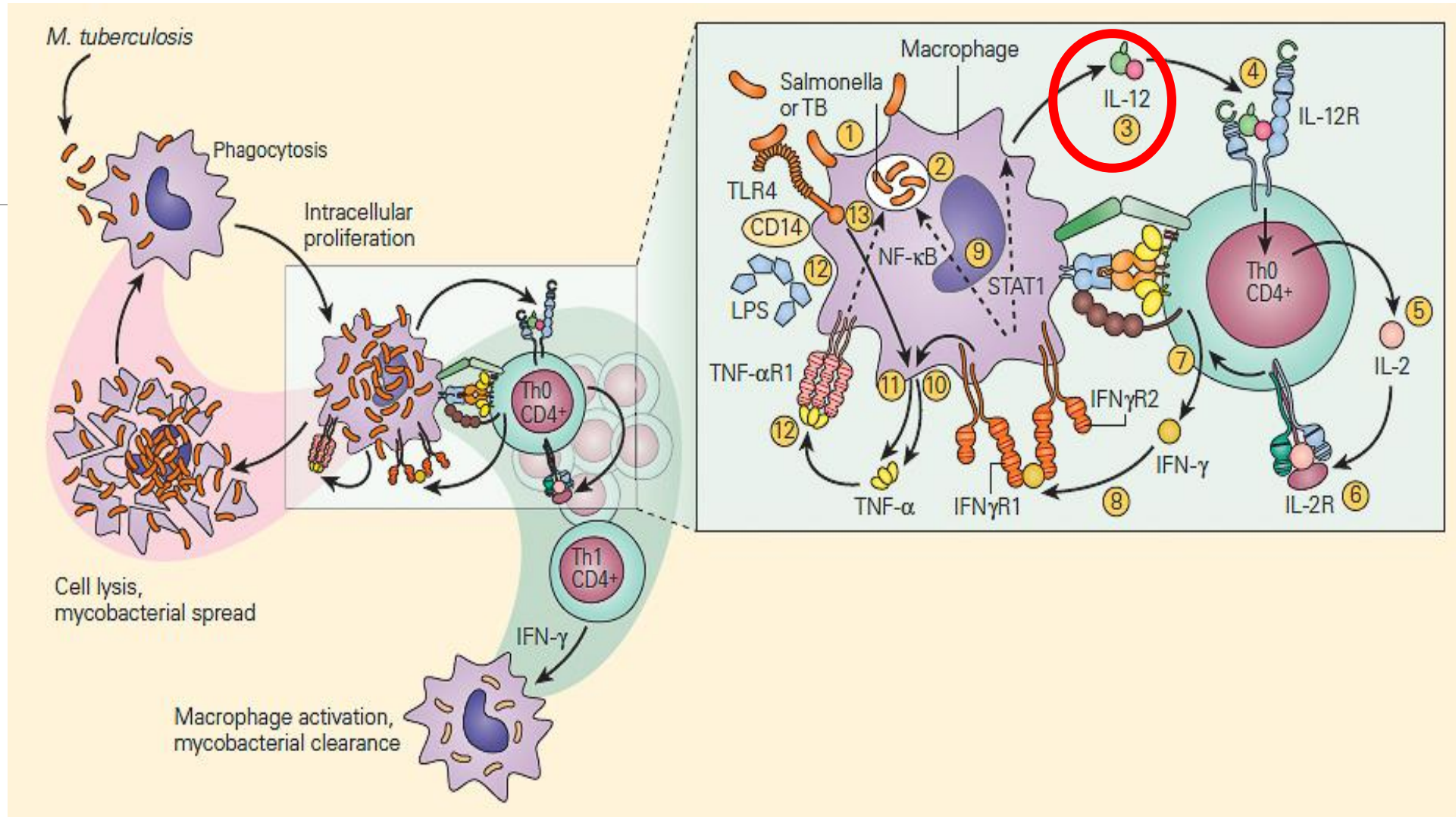
IFN- γ

- Farelerde de *M. tuberculosis* enfeksiyonuna karşı koruyucu sitokin
- IFN- γ yanıtı bulunmayan farelerde ciddi doku destrüksiyonu, nekroz
- Fulminan tablo

IL-12

IL-12

- p35 ve p40
- IL12p35^{-/-} ve IL12p40^{+/+} fareler
- IL12p35^{-/-} ve IL12p40^{-/-} fareler

Th17 ve Düzenleyici T (Treg) hücreleri

- Th17 hücreleri *M. tuberculosis* ile karşılaşmış ve TB enfeksiyonu olan bireylerde kazanılmış bağışıklığa dahil
- LTBI olan kişilerde Treg hücreleri Th17 yanıtını düzenler

Mikrobiyal faktörler

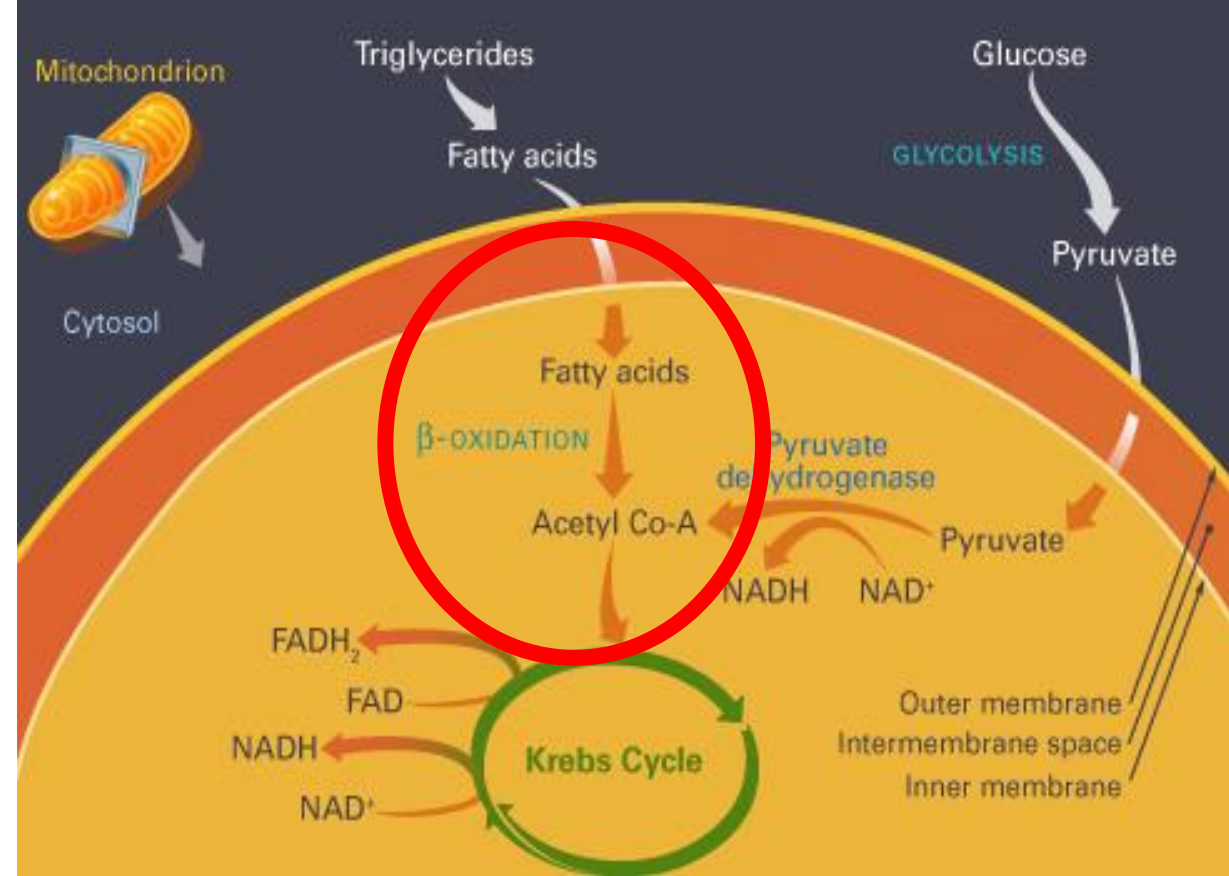

Lipid ve Enerji Metabolizması

□ *M. tuberculosis*

yağ asitlerini enerji ve karbon kaynağı

□ *M. tuberculosis* genomunda yağ asitlerini katabolize etmek için β oksidayonda kullanılacak enzimleri kodlayan genler içerir

Lipid ve Enerji Metabolizması

□ Lipid birikimi

- *M. tuberculosis* konakta varlığını sürdürme
- Antibiyotiklere fenotipik tolerans

Lipid ve Enerji Metabolizması

- *M. tuberculosis* 3 farklı mikolik asid sentezler
- Siklopropillenmiş mikolik asid
  - Patojen mikobakterinin hücre duvarının ana bileşeni
- Mikobakterinin oksidatif strese karşı R ↑
- Hücre duvar geçirgenlik ve akışını ↓

Lipid ve Enerji Metabolizması

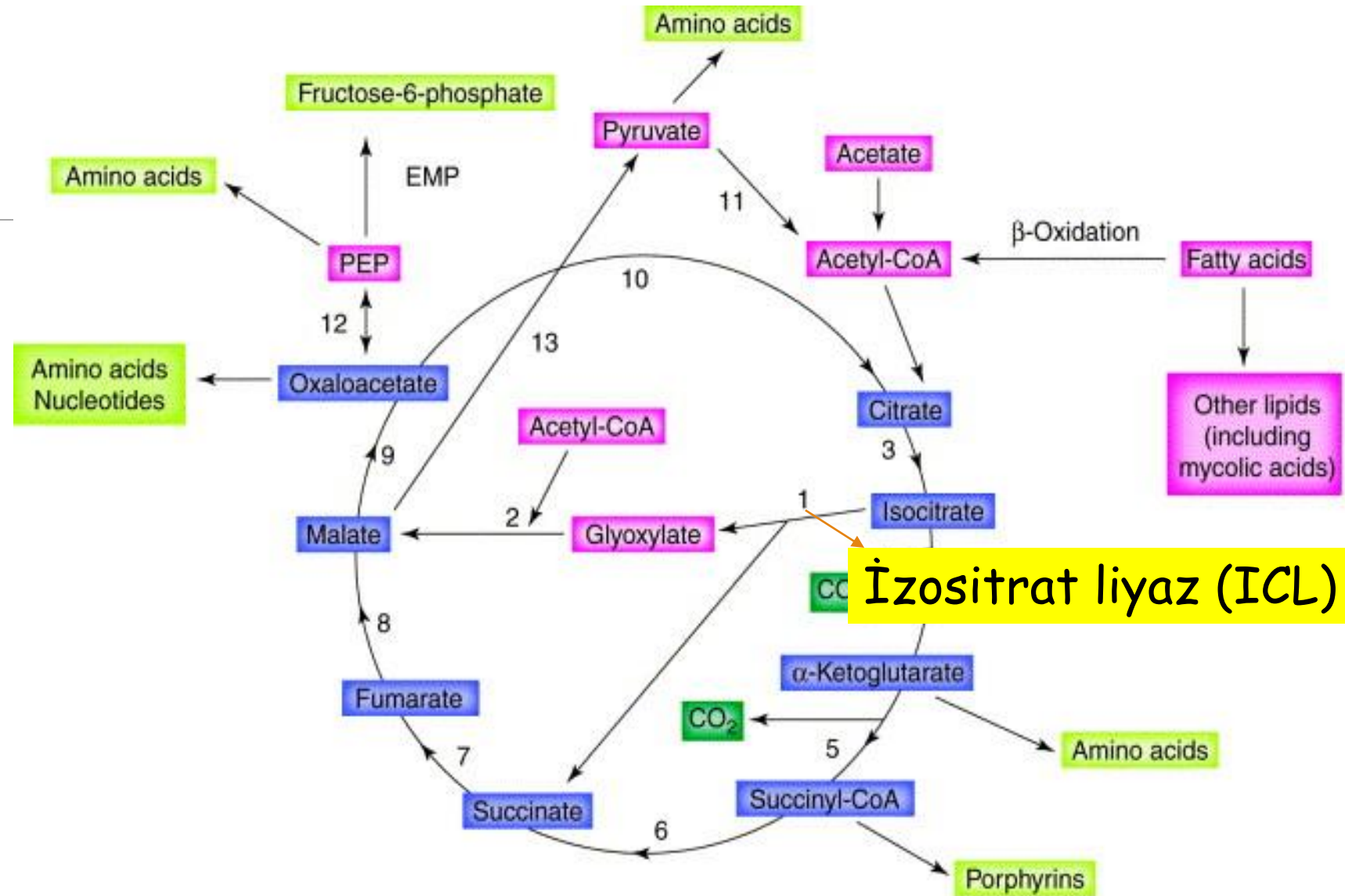
□ *pcaA* geni

Siklopropan sentazı kodlar

□ TB persistans fazına karşı yeni inhibitörler???

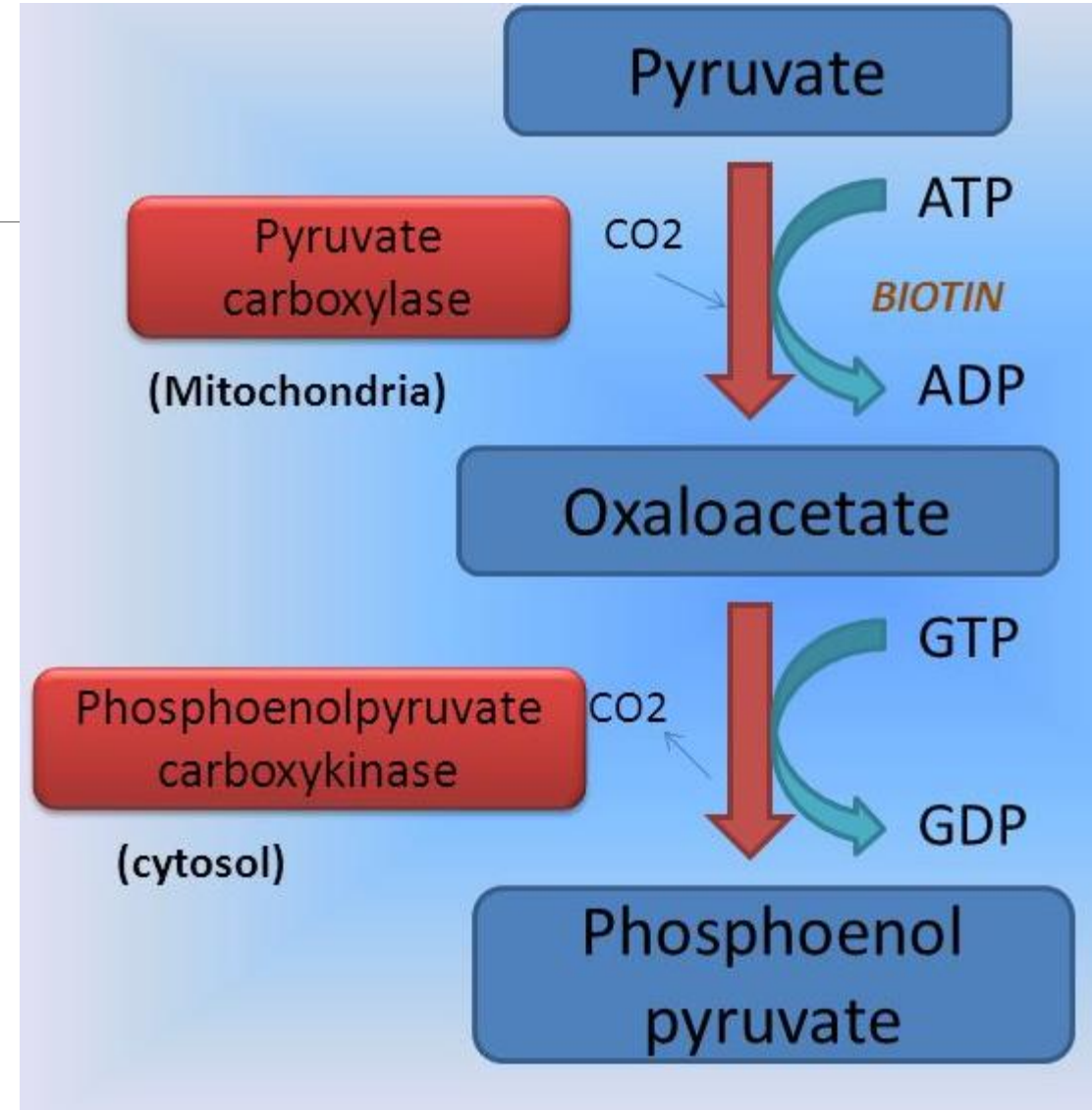
Glikozilat şantı ve glikoneogenez

□ icl geni

Glikozilat şantı ve glikoneogenez

□ pckA geni

FadE28 ekspresyonu ve hipervirulans

- fadE28 geni

↳ Açıl koenzim A dehidrogenazi kodlar

- FadE28 gen upregülasyonu

- β -oksidasyonun artmış etkinliği bakterinin makrofaj fagolizozomunda canlı kalmasını sağlar

- Yağ asitleri karbon kaynağı olarak kullanılır

whiB-benzer genler

□ WhiB3 intrasellüler redoks sensörler

□ Redoks dengesini

O₂ ve NO ve diğer ekzojen/endojen metabolik sinyaller ile etkileşir

□ Lipid anabolizmasında fizyolojik düzenleyici

whiB-benzer genler

□ WhiB5 geni

□ *M. tuberculosis*'in besinsiz kaldığı dönemde bakterinin normal yaşamını ve canlılığını sürdürmek için metabolik adaptasyon sağlar

□ İmmunomodülasyonda (defektli farelerde büyük granülomlar, IFN[↑] ve IL-10[↓])

Hipoksiye uyarlanabilir yanıt

- dosR-dosS-dosT
- dosR-dosS regülatör mekanizmalar
- DosR düzenleyici gen grubu
- *M. tuberculosis*'in
  - hipoksik strese adaptasyonunda
  - alternatif karbon kaynağı bulmada önemli

Hipoksiye uyarlanabilir yanıt

- DosR gen grubu
  - Isı şok proteini geni **hspX**
  - Nitrat akümülayonu ve alternatif elektron transport **narX, narK2, fdxA**
  - Triglicerid sentaz **tgs1**
  - DNA hasarına dirençten sorumlu **stres protein ailesi**
  - Büyüme kısıtlayan durumlar (NO, CO, askorbik asid, makrofaj enfeksiyonu)

Zorunlu yanıt

✓ Sınırlı besin

✓ Stress

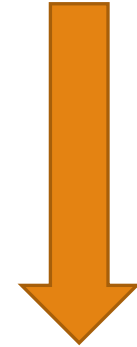
▪ Yavaş büyüme fazı

▪ rRNA

▪ tRNA

▪ Protein sentezi

▪ KH, amino asid, fosfolipid metabolizması

□ RelA enzimi

□ Hiperfosforile guanin nükleotidler (ppGpp)

MprAB

□ Besin

□ Na dodesil sülfat konsantrasyonu

Sigma faktörleri

- ❑ Gen ekspresyonunda transkripsiyonel faktörler
- ❑ SigE(σ^E)
- ❑ Makrofajlar tarafından alınma
- ❑ Hidrojen peroksit tedavisi
- ❑ SigB, mprA, mprB, transkripsiyon genleri

SigE(σ^E)

Sigma faktörleri

□ SigH(σ^H) mutant

□ Fare ve maymunlarda yaşam süresini

□ SigB(σ^B)

□ Hücre zarı hasarına karşı anahtar rol

Toksin-Antitoksin(TA) modülleri

- 8 TA modül
- İnfeksiyon sırasında basilin stres koşullarına uyum sağlaması ve uygun koşullar gelişene kadar antibiyotiklere yanıt vermeyen
- Kronik enfeksiyon
- Antibiyotiklere karşı tolerans gelişiminde (in vitro)
rol almakta

trans-Translasyon:prazinamid etki mekanizması

- Replike olmayan basilleri karşı sterilizan etki
- Rifampisin ile beraber LTBI tedavisi
- trans-Translasyon replike olmayan organizmalardaki ribozomların serbestleşmesi için gerekli
- İnhibisyonu, prazinamidin dorman basillere etkisini açıklayabilir

trans-Translasyon:prazinamid etki mekanizması

- **RpsA** (mikobakteriyel ribozomal protein)
bakteriyel transfer-mRNA'ya bağlanır
- Aktif prazinamide yapışma özelliği
- Prazinamid dirençli izolat
tmRNA'ya bağlanmayan RpsA proteini
Persistans için önemli!

Biyofilm formasyonu

- Lipidden zengin ekstrasellüler matriks
- Serbest metoksi mikolik asit
- Çinko ve demir

- Piruvat açıl-CoA sentaz

Mikobakteriyel biyofilm formasyonu

Antimikrobiyal efluks pompası ve ilaç toleransı

□LTBI

Replike olmayan /çok yavaş replike olan metabolizması yavaşlamış bir topluluk

□Rv0342/IniA   izoniyazid +etambutol R

□Rv1258c   rifampisin R

Sonuç

- LTBI hastalardan konak ve mikrobiyolojik örneklem zor
- Kısıtlı bilgi
- LTBI gelişiminde tek mekanizma etkili değil
- Yeni çalışmalar
- Deneysel modellemelerin klinik çalışmalara uyarlanması gerekli

Teşekkürler...